

Javaslat az új Büntető Törvénykönyv kábítószerrel visszaélés tényállásainak normaszövegére

2007. október 2. Dr. Frech Ágnes

I. Az új szabályozás alapvetései

Egy teljesen új büntető anyagi jogi kódex megalkotása összetett munka: az egyes szakaszok kigondolása nagy körültekintést igényel, hiszen a kész törvénynek – néhány apróbb módosítástól eltekintve – akár hosszú évtizedeken keresztül szolgálnia kell a társadalom érdekeit. A büntetőjogi normák igen széles körben befolyásolják a társadalom tagjainak életét; a tiltottnak minősített magatartások elkövetőit alapvető jogaiktól fosztják meg, ezáltal védve a társadalmi együttélés rendjét.

Az Alkotmánybíróság a büntetőjogi rendelkezések kapcsán már számos határozatában foglalkozott a szükségesség és arányosság elvével. A büntetőjog tiltó normái ultima ratio-nak tekintendők: ehhez az eszközhöz csak olyan negatív társadalmi jelenség esetében lehet nyúlni, amely más módon nem mérsékelhető, nem számolható fel.

A lopás, az emberölés olyan ősi bűncselekmények, amelyek ma már talán minden országban tiltottnak számítanak, joghátrány alkalmazását vonják maguk után. A gazdasági, kulturális és technikai fejlődés nyomán újabb és újabb olyan tényállások kerültek a büntető anyagi jog szabályai közé, amelyek léte ma már nem vitatható. Ugyanakkor a fejlődés (vagy nevezzük inkább e tekintetben talán változásnak) olyan eredményekkel is járt, amelyek erkölcsi, etikai megítélése megosztja a társadalmat, ezek jogi értékelése pedig kihívás elé állítja a jogalkotót. Elég a prostitúcióra gondolni, amely már az ősi társadalmakban is fellelhető volt, és amit az egyes társadalmak, államok a legkülönbözőbb módszerekkel kezeltek.

A kábító hatású anyagok használata szintén nem új keletű jelenség, az európai államokban mégis az utóbbi évtizedekben vált a társadalom jelentősebb részét tekintve meghatározóvá. Magyarországon 1995-ben még 429 volt az ismertté vált kábítószerrel visszaélés bűncselekmények száma, amely tíz évvel később, 2005-ben majdnem tizennyolcszorosára, 7616-ra emelkedett. Nem szabad természetesen elfelejteni azt sem, hogy a becsült látencia éppen e cselekmények tekintetében igen nagyfokú, így feltételezhetően a kábítószeres esetek száma a mérhető értéknél sokkal magasabb. Az elkövetők között legmagasabb számban a 18-24 éves korosztály képviselteti magát, de nem csekély számban vannak jelen a fiatalok is. A kábítószerrel visszaélők 67.6%-a 2005-ben büntetlen előéletű volt. Ebben az évben 5000 személy vett részt a vádelhalasztás vagy a felfüggesztés keretében biztosított kezelésben. Ez arra utal, hogy a felderített bűncselekmények közel 4/5-e fogyasztói magatartással megvalósított visszaélés volt.

A kifejtettek is azt támasztják alá, hogy a különböző kábító hatású anyagok használata már Magyarországon sem elszigetelt csoportokra jellemző magatartás, hanem e jelenség a társadalom markáns részét érinti.

Másik fontos kérdés, hogy a kábítószer használókat áldozatnak kell-e tekinteni? Nem vitatható ugyanis, hogy kialakult egy olyan drog-fogyasztó réteg már Magyarországon is, melynek tagjai tudatosan vállalják tettüket, kinyilvánítva, hogy annak esetleges káros hatásaival tisztában vannak. Ők semmiképpen sem nevezhetők a kábítószer áldozatainak, sokkal inkább e szerek olyan élvezőinek, akik cselekményükkel a társadalom többi tagja számára nem vagy csak igen csekély veszélyt jelentenek. Esetükben tehát csakis az „önpusztítás” veszélye áll fenn, melyet a Btk. egyébként egyetlen esetben sem rendel büntetni.

Az új Büntető Törvénykönyv kábítószerrel kapcsolatos törvényi tényállásainak megalkotásakor a fent kifejtettekre mindenképpen különleges figyelmet kell fordítani, és – megítélésem szerint – ebből következően a büntetőjognak valamivel kisebb szerepet kell tulajdonítani a drog-prevenció területén. Elsősorban a kábítószerterjesztők magatartásait kell büntetni, az e szereket használókat pedig – lehetőleg a civil szervezetek segítségével – gyógyítani, kezelni, felvilágosítani szükséges. Az előterjesztett tényállások ezen elvek mentén készültek.

II. A kábítószerrel kapcsolatos tényállásokat meghatározó dokumentumok

A kábítószerrel kapcsolatos büntetőjogi szabályozást alapvetően az alábbi dokumentumokban foglalt elvek mentén kell kialakítani:

a./ a kábítószer-probléma visszaszorítása érdekében készített nemzeti stratégiai program elfogadásáról szóló 96/2000. (XII. 11.) OGY határozat (Nemzeti drogstratégia);

b./ az Európai Unió Tanácsa által 2004. végén elfogadott, az Európai Unió 2005-2012. közötti időszakra vonatkozó új drogstratégiája (EU stratégia);

c./ a Magyar Köztársaság által aláírt e tárgykörben született nemzetközi szerződések (A kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án Bécsben kelt Egyezmény (kihirdetve az 1998. évi L. törvénnyel); az 1961. március 30-án New Yorkban kelt Egységes Kábítószer Egyezmény); (kihirdette az 1965. évi 4. törvényerejű rendelet, a továbbiakban az Egységes Kábítószer Egyezmény I-IV. listái), a pszichotrop anyagokról szóló Bécsben, 1971. évi február 21-én aláírt egyezmény (kihirdette az 1979. évi 25. számú törvényerejű rendelet, a továbbiakban a Pszichotrop Egyezmény I-IV. listái).

d./ a Gyermekek jogairól szóló, New York-ban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény (kihirdette az 1991. évi LXIV. törvény);

e./ Az Európa Tanács 2004/757/IB kerethatározat;

f./ az Alkotmánybíróság 54/2004. (XII. 13.) AB határozata.

g./ A 2005. évi XXX. törvény

1.

A Nemzeti drogstratégia eszközrendszere igen összetett: a kábítószer-probléma kezelésében törekszik a társadalmi konszenzusra, komoly fejlesztési feladatokat tűz ki célul a megelőző-egészségfejlesztő tevékenységet végző szervezetek számára, és együttműködést kíván meg a különböző területen tevékenykedő (egészségügy, oktatásügy, ifjúságpolitika, gyermek- és családvédelem) szakemberek között.

A Nemzeti Drogstratégia a büntetőjog eszközeit elsősorban a kábítószeresekhez való hozzáférés (kínálat) csökkentése érdekében kívánja igénybe venni, a használati (keresleti) oldalon a megelőzés érdekében elsősorban más módszerek alkalmazása mellett érvel.

2.

Az EU stratégia értelmében létre kell hozni a börtönbüntetés alternatívájaként a kábítószer fogyasztóknak (függőknek, nem függőknek egyaránt) szóló rehabilitációs, kiegészítő programokat, tekintettel arra, hogy ezek hatékonyak bizonyultak.

3.

A hivatkozott nemzetközi egyezmények akként rendelkeznek, hogy a kábítószerrel visszaélést elkövetők cselekményeit szabadságvesztés büntetéssel kell fenyegetni, a kábítószer élvező elkövetők esetében (amely nem feltétlenül jelent kábítószer függőséget) intézkedés, kezelés alkalmazása is elegendő.

4.

A Gyermek jogairól szóló Egyezményt aláíró államok kötelezettséget vállaltak arra, hogy megvédik a gyermekeket a kábító és pszichotrop szerek tiltott fogyasztásától, és attól, hogy a gyermekeket e szerek tiltott előállításában és kereskedelmében felhasználják.

5.

A kerethatározat nem tartalmaz iránymutatást arra vonatkozóan, hogy a személyes fogyasztással kapcsolatos magatartásokat az egyes országok nemzeti jogaiban miként kell kezelni.

A „kereskedő típusú” magatartások tekintetében a Kerethatározat előírja, hogy a büntetéseknek hatékonyaknak, arányosaknak és visszatartó erejűeknek kell lenni, és magukban kell foglalniuk a szabadságvesztést. Ezen kívül a dokumentum meghatározza, hogy egyes elkövetési típusok esetében mennyinek kell lenni a szabadságvesztés büntetés minimumának.

6.

6.1.1. Az Alkotmánybíróság határozatában a kihirdetéskor hatályos Btk. 283.§ (1) bekezdés b), c), d) és e) 1. pontjait azonnali hatállyal megsemmisítette. E törvényhelyek büntethetőséget megszüntető okot állapítottak meg a következő elkövetők által megvalósított, egyébként büntetendő cselekmények esetében:

a) aki csekély mennyiségű kábítószerrel, együttesen történő kábítószer-fogyasztás alkalmával kínál vagy átad,

b) a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személy felhasználásával csekély mennyiségű kábítószerrel saját használatra természet, előállít, megszerez vagy tart,

c) a tizennyolcadik életévét betöltött, de huszonegyedik életévét meg nem haladott személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személynek csekély mennyiségű kábítószerrel együttesen történő kábítószer-fogyasztás alkalmával kínál vagy átad,

d) a huszonegyedik életévét meg nem haladott személy, aki oktatási, köznevelési, gyermekjóléti és gyermekvédelmi, közművelődési feladatok ellátására rendelt épület területén, illetőleg annak közvetlen környezetében csekély mennyiségű kábítószerrel együttesen történő kábítószer-fogyasztás alkalmával kínál vagy átad,

e) a kábítószerfüggő személy, aki csekély mennyiségű kábítószerrel együttesen történő kábítószer-fogyasztás alkalmával kínál vagy átad,

feltéve az összes esetben, hogy az elkövető az első fokú ítélet meghozataláig okirattal igazolja, miszerint legalább hat hónapig folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült, vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt.

6.1.2. Az AB határozata indokolásának lényege szerint:

Az „együttesen történő kábítószer-fogyasztás” szövegrész nem felel meg a normavilágosság – tehát az egyértelmű és ellentétes értelmezést kizáró jogi megfogalmazás – követelményének, ezért sérti a jogbiztonságot. Az Alkotmánybíróság arra hivatkozott, hogy a

Btk. rendszere az „együttes” elkövetésre ismeri a társtettség, a részesség, a csoportos, a bűnszövetségben, a bűnszervezetben történő elkövetés kategóriáit, a dogmatika pedig ezen felül a közvetett tettség fogalmát. Az „együttes fogyasztás” kitételből azonban nem állapítható meg, hogy a közös fogyasztás a társas elkövetés mely – eltérő társadalomra veszélyességű – szintjét jelentheti. Az sem világos, hogy hány személy lehet részese egy olyan cselekménynek, amelyhez kapcsolódóan elterelési lehetőséget biztosít a törvény. A kábítószerrel visszaélés bűncselekménynél tipikus, hogy ugyanazon terhelt esetében többféle, különböző törvényhely szerint minősülő elkövetési magatartások halmozódnak. Az elkövető akaratától is függő feltételeket tartalmazó mentesülés körében fellelhető számos bizonytalansági tényezővel együtt azonban ez a helyzet a büntetés mértékére is kiható dogmatikai zavarokat okozhat, mert az „együttes fogyasztók” „elkövetői” minőségének értékelése (csoportos elkövetés, bűnszövetség, stb.) a „szabad értelmezés” tartományába kerül át.

A további megsemmisített diverziós rendelkezésekkel kapcsolatban az Alkotmánybíróság szintén a jogbiztonság hiányát állapította meg. Ezen kívül a határozat indokolásának VI. részében büntetőpolitikai elemzést végzett arról, hogy a nemzetközi szerződésekkel vállalt kötelezettségek lehetővé teszik-e ilyen jellegű elterelési szabályok megalkotását.

Az Alkotmánybíróság az Egységes Kábítószer Egyezmény, a Pszichotrop Egyezmény, az ENSZ Egyezmény, valamint a Gyermejjogi Egyezmény szabályrendszerének összevetéséből azt a következtetést vonta le, hogy a 18 év alatti (kiskorú) személyek sérelmére, vagy a felhasználásukkal elkövetett kábítószerrel visszaélés súlyos megítélés alá esik, s ilyen esetekben az aláíró felek jogrendjének biztosítani kell az elkövetőkkel szemben a szabadságvesztés alkalmazásának lehetőségét is. Az Egyezmények ide vonatkozó rendelkezései pedig olyan kötelezettségeket állapítanak meg az államok számára, amelyek jogalkotói aktivitást is követelnek. Az Alkotmánybíróság határozata azt ismeri, hogy a nemzetközi egyezmények feljogosítják az államokat arra, hogy a büntetés alternatívájaként, vagy a mellett a kábítószerrel visszaélőkkel szemben az Egyezményekben meghatározott kezelő, gyógyító intézkedéseket alkalmazzanak. Az okfejtés végkövetkeztetése azonban az, hogy bár a Btk. a kábítószeres bűncselekmények szabályozásánál tartalmaz a kiskorúak fokozott védelmét szolgáló szabályokat, azonban az Alkotmánybíróság által jogbizonytalansági tényezőként értékelt elterelési fogalmak miatt ez a védelmi szint nem minden tekintetben áll összhangban a nemzetközi szerződések céljaival és követelményeivel, s így az Alkotmány 7. §-ának (1) bekezdésébe ütközik.

6.2. Az Alkotmánybíróság határozatának indokolásában ugyanakkor kifejtette azt a már sokat hangoztatott elvet, amely szerint az elterelésben való részvétel nem csupán a kábítószerfüggő használókat illeti meg: "Nyilvánvalóan nem állna összhangban az elterelés intézményének alapfilozófiájával az a megoldás, hogy a már jóval „aktívabb”, többször ismétlődően kábítószerrel visszaélést elkövető személyek esetében lehetőség legyen a büntető intézkedések alóli mentesülésre, míg az egyszeri alkalommal, csekély mennyiséget fogyasztó, a szer hatásával csak „ismerkedő” jogalanyokkal szemben mindenkor kötelezően kerüljön sor a büntetés kiszabására. [...] Nem lehet lemondani azokról a – többnyire fiatal – elkövetőkről, akik még viszonylag könnyen, hatásosan, véglegesen eltéríthetők a káros szokásoktól, és akiknek társadalmi marginalizálódása ezen keresztül megakadályozható. Gyermekes esetében ez a megoldás egyébiránt éppen a Gyermek Egyezmény rendelkezéseit is sértené (24. cikk 3. pont). A jogalkotónak a megsemmisítés folytán módjában áll a mentesülés esetköreinek újraszabályozása olyan feltételek mellett, amelyek megfelelnek az Alkotmány rendelkezéseinek és a nemzetközi szerződések normatív szabályainak, lehetőséget nyújtanak az egyezményekben a kiskorúak védelme érdekében előírt gondosan megfogalmazott mércék és kivételt teremtő „esetkörök” figyelembe vételére."

6.3 Az Alkotmánybíróság az említett határozatában kifogásolta, hogy nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely garantálná a kábítószer-használók kezelését végző segítő

szolgálatokban közreműködő személyek büntetlenségét. A Tervezet e vonatkozásban nem tartalmaz megoldási javaslatot, időközben ugyanis a jogalkotás pótolta alkotmányos mulasztását.

2007. január 1-én hatályba lép a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény módosított rendelkezése, amely a közösségi ellátások körébe sorolja a szenvedélybetegek részére nyújtott ellátást, rendezve a segítők helyzetét.

Az új Büntető Törvénykönyv Általános Részének elkészült normaszövege szerint külön büntetethetőséget kizáró okként jelenik meg „az engedély”. Ennek értelmében nem büntethető, akiknek a cselekményét jogszabály, szakmai szabály, illetve az arra jogosult beleegyezése előírja vagy megengedi.

A kifejtetteken túl a Tervezet értelmében a jövőben a kábítószer használat szabálysértés lesz, így a segítő szolgálatok ilyen irányú tevékenysége egyébként sem minősülne bűncselekménynek.

7.

Az Országgyűlés 2005. április 25-én fogadta el az egyes nemzetközi szerződések kihirdetéséről rendelkező jogszabályok, valamint a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2005. évi XXX. törvényt, amelynek rendelkezései 2005. június 1-jén léptek hatályba.

A 2005. évi XXX. törvény

a) az Egységes Kábítószer Egyezmény I-IV. listáit, illetve a Pszichotrop Egyezmény I-IV. listáit kihirdette oly módon, hogy az ezen egyezményeket kihirdető két törvényerejű rendeletbe – az 1965. évi 4. tvr.-be, illetve az 1979. évi 25. tvr.-be – egy-egy mellékletet illesztett;

b) kihirdette a két egyezmény angol nyelvű szövegét, tekintettel arra, hogy a két törvényerejű rendelet az egyezményeknek csak a magyar nyelvű fordítását hirdette ki, az angol nyelvű szöveget viszont nem;

c) az egyezmények hivatalos magyar fordítását ismételten megállapította, mivel – az AB határozat szerint – a két törvényerejű rendelettel kihirdetett hivatalos magyar fordítás nem pontosan tartalmazza az egyezmények rendelkezéseit;

d) a jogbiztonság követelményének megfelelően meghatározta, hogy a Btk. kábítószerrel való visszaélést büntetni rendelő törvényi tényállásai szempontjából mit kell kábítószernek tekinteni;

e) az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerekről szóló törvényt kiegészítette egy melléklettel, amely azokat az anyagokat tartalmazza, amelyek a nemzeti jogalkotó szuverén döntése nyomán minősülnek pszichotrop anyagnak.

A 2005. évi XXX. törvénynek – büntetőjogi szempontból – a legfontosabb rendelkezése az, amely a jogbiztonság követelményének megfelelően határozta meg azt, hogy a Btk. kábítószerrel való visszaélést büntetni rendelő törvényi tényállásai szempontjából mit kell kábítószernek tekinteni. Mint arra fentebb már utaltunk, e jogalkotási feladat teljesítése volt a legfontosabb, mert az AB határozat 2005. május 31-i hatállyal megsemmisítette a Btk. kábítószer-fogalmát.

III. A koncepció

1.

Az előterjesztés II. fejezetében elemzett dokumentumok tartalmát szemlélve megállapítható,

hogy a jogalkotó mozgásteret igen szűkre szabott, amennyiben meg kíván felelni valamennyi nemzetközi és hazai jogi elvárásnak. Az is nyilvánvaló, hogy a Btk. különös részi tényállásainak – így a kábítószerrel visszaélésnek is – igazodniuk kell az Általános Rész koncepciójához.

Jelen előterjesztés megalkotásakor a teljes Általános Rész végleges tervezete még nem állt rendelkezésre, főbb vonalaiban azonban már ismert volt. A hatályos Btk. Általános Részéhez képest olyan változásokat nem lehetett felfedezni, amelyek alapjaiban változtatnának a büntető anyagi jog szabályrendszerén, az újítások csupán a részlet-szabályokat érintették. A kábítószerrel kapcsolatos tényállások megfogalmazásakor így kiindulási pontként mindenképpen figyelembe lehetett venni a jelenleg hatályos szabályozást, azokat az alábbi szempontok szerint kellett megváltoztatni, újrafogalmazni:

a./ megfeleljen minden e tárgyban született nemzetközi és magasabb szintű hazai jogszabály előírásainak;

b./ egyszerűsítés;

c./ egységes jogértelmezés lehetősége;

d./ az Alkotmánybíróság által megfogalmazott mulasztások pótlása.

Az elmúlt évtizedben szinte minden, a kábítószer tárgyában született Btk. módosításkor szükség volt a Legfelsőbb Bíróság utólag közzé tett hivatalos jogértelmezésére, hiszen a sok esetben jelentősen eltérő gyakorlat egymásnak oly mértékben ellentmondó döntéseket eredményezett, amelyek súlyosan veszélyeztették a jogbiztonságot. A Tervezet megalkotásakor az egyik fő vezérlő elv az volt, hogy az új Büntető Törvénykönyv olyan kábítószerrel kapcsolatos tényállásokat tartalmazzon, amelyeket a jogalkalmazók – nyomozó hatóság, ügyészség, védelem, bíróság egyaránt – egységesen képesek értelmezni, külön jogértelmezési eljárás nélkül.

2.

A Büntető Törvénykönyv kábítószerrel visszaélés tényállásai kapcsán ismétlődően felmerül a társadalom egyes tagjainak, szervezeteinek részéről az igény, hogy a kábítószer használatát a jogalkotó dekriminalizálja, és azokat a – jelenleg bűncselekménynek számító – magatartásokat, amelyek (az alkoholfogyasztáshoz és dohányzáshoz hasonlóan) csupán önveszélyeztető, önpusztító következményekkel járnak, vonja ki a büntető anyagi jog szférájából.

Öt országgyűlési képviselő 2005. májusában T/15992. számon képviselői önálló indítványt nyújtott be az Országgyűléshez, melynek célja az volt, hogy „dekriminalizálja a csekély mennyiségű kábítószeres személyi fogyasztását, illetve az ehhez kapcsolódó magatartásokat, vagyis csekély mennyiségű kábítószer saját használatra való természetét, előállítását, megszerzését vagy tartását”. Az indítványt az Alkotmányügyi Bizottság nem támogatta; az Országgyűlés jegyzője 2005. május 11-én jelentette be az elutasítást.

A Nemzeti drogstratégia a kábítószer-használat mérséklése legfontosabb eszközének a prevenciót tekinti. A megelőzésnek kettős célja van: egyrészt csökkenteni a kábítószer kipróbálók számát, másrészt – ha mégis sor kerül a kábítószer kipróbálására – az első kábítószer-használat minél későbbi életkorra való „kitolása”.

A jelenleg hatályos Büntető Törvénykönyv 282.§ (5) bekezdése, 282/B.§ (7) bekezdése (a kiskorúak sérelmére), illetve 282/C.§ (5) bekezdése (a kábítószer-függő személyek vonatkozásában) szabályozza azokat az eseteket, amikor az elkövető csekély mennyiségű kábítószerrel természet, előállít, megszerz vagy tart. Az elkövetési magatartások között nem szerepel a kábítószer fogyasztás, ezt a jogalkotó a megszerzésen keresztül rendeli büntetni.

Az Alkotmánybíróság 2004. december 13-i döntését követően a Btk. 283.§-a alapján (büntethetőséget megszüntető ok) nem büntethető a nem kábítószer-függő elkövető, ha

csekély mennyiségű kábítószer természetű, előállít, megszerzi vagy tart, illetve a kábítószer-függő elkövető, ha jelentős mennyiséget el nem érő kábítószer természetű, előállít, megszerzi vagy tart, amennyiben az elsőfokú ítélet meghozataláig okirattal igazolja, hogy hat hónapig folyamatos kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült, vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt.

Az elterelés intézményének bevezetésével a jogalkotó amellett foglalt állást, hogy bár szükséges a kábítószer használat kriminalizációja, mégis nagyobb társadalmi érdek fűződik a drogokat használók megfelelő felvilágosításához, (gyógy)kezeléséhez. Ez a szemléletmód áll összhangban a Nemzeti drogstratégia elveivel is. Más oldalról megközelítve ugyanezt: az állam a saját maga által felállított szigorától (mondhatnánk „brutalitásától” – már amennyiben a szabadságelvonással potenciónalisán együtt járó büntetőjogi szankció tekinthető ennek is) kívánja megvédeni azt az egyént, akit maga sem tart a társadalom szempontjából elég veszélyesnek a büntetőjogi következmények feltétlen alkalmazásához. Kérdés, hogy ez a paradox módszer alkalmas-e funkciójának betöltésére akár elméleti, akár gyakorlati szinten.

Az elterelés tulajdonképpen nevezhető „kényszergyógyításnak” is, hiszen a terhelt a büntetőjogi következmények kiváltásaként vesz részt egy megelőző, felvilágosító, gyógykezelő szolgáltatáson. Az egészségügyi szakemberek szinte egységesen állítják (és ezt kutatások eredményeivel támasztják alá), hogy a drogfogyasztók számára kényszerből igénybe vett kezelés minimális eredménnyel jár. E szolgáltatásoknak pozitív hatása csak akkor lehet, ha a páciens belső indíttatásból, elhatározásból vesz ezeken részt, és önmaga számára is valós célként tűzi ki a szerről való leszokást. Még kevésbé igazolható az alkalmi kábítószer-fogyasztók elterelése, hiszen – különösen a drogot egy-két alkalommal kipróbálók esetében – számos esetben a büntetőeljárás tárgyát képező cselekményen kívül – függetlenül a lehetséges szankciótól – nem kívánnak a továbbiakban kábítószerrel használni. Esetükben tehát fölösleges, hogy hat hónapon keresztül folyamatosan olyan témával foglalkozzanak kényszerből, amelytől éppen el kívánjuk őket terelni. Ugyanakkor – amint azt az Alkotmánybíróság is kifejtette – minden tekintetben helytelen lenne kizárólag azokat a kábítószer-függő személyeket kedvezőbb helyzetbe hozni, és kiengedni a büntetőeljárásból, akik az alkalmi fogyasztóknál jóval több cselekményt követtek el.

Az elmúlt évek tapasztalata azt mutatja, hogy az elterelés gyakorlati alkalmazása sem volt zökkenőmentes. A Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 2006. július 1-én hatályba lépett módosítását megelőzően az ügyészség csak azt a kezelést fogadta el, amit a terhelt a vádhalasztást követően kezdett meg. Ez azt eredményezte, hogy a cselekmény elkövetése és a kezelés elkezdése között sokszor akár egy év is eltelt, ami minden tekintetben az intézmény alapvető rendeltetése ellen hat, hatott.

Számos eljárásjogi nehézséget okoz, hogy a kábítószer-használó személyt az eljárás kezdeti szakaszában a hatóság gyanúsítottként hallgatja ki, majd az eljárás megszüntetését követően, a többi terhelt ellen folytatott eljárásban már csak – a Be. szerint mentességi joggal rendelkező – tanúként jelenhet meg.

A kábítószerrel visszaélés Btk-ban található tényállásai számos jogértelmezési anomáliát vetettek fel. Ezek következménye részben az volt, hogy a nyomozó hatóság az alapos gyanú közlésekor, illetve az ügyészség a vádirat szerkesztésekor olyannak minősítette a terhelt cselekményét, amely nem volt elterelhető. Az elsőfokú bíróság az ítéletében már hiába alkalmazta a helyes jogi minősítést, a Btk. 283.§ alapján a büntethetőséget megszüntető okot ekkor már nem lehetett alkalmazni.

Álláspontom szerint a legtöbb esetben álságos az a kijelentés a büntetőeljárásban részt vevő hatóságok (nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság) részéről, hogy az elterelés eredményes volt (így a büntetőeljárás megszüntethető). Az eredményesség a jogalkalmazó számára csupán azt jelenti, hogy a terhelt rendelkezik egy akkreditált egészségügyi intézmény által

kiállított igazolással. Ezen túlmenően a hatóságok számára nem bír jelentőséggel, hogy ez a kezelés a szó igazi értelmében eredményes volt-e, nevezetesen a kábítószer-függő személy leszokott-e a drogok használatáról, avagy az alkalmi fogyasztót sikerült e meggyőzni korábbi cselekménye veszélyességéről. A Nemzeti (és ezzel együtt EU) drogstratégiában megfogalmazott prevenció így igen csekély fokban érvényesülhet.

Az eddig elemzett működési zavarokkal együtt az elterelés alkalmazása jelentős központi költségvetési összegeket emészt fel. Az intézményrendszer fenntartásán túl a büntetőeljárás megszüntetését követően az állam viseli a felmerült bűnügyi költséget, amely magában foglalja a sokszor igen jelentős szakértői díjakat is. Ebből következően az állam az adófizető állampolgárok pénzén tarja fenn azt a rendszert, amely megóvhatja a kábítószer használó személyeket az ugyancsak az állam által létrehozott büntetőjogi következményektől, anélkül, hogy egészségügyi szempontból különösebb eredményeket lehetne ezáltal elérni. Ez a gazdaság jelenlegi állapota mellett (különös tekintettel az egészségügy helyzetére) nem tűnik hosszú távon fenntarthatónak, a költségvetési forrásokat sokkal inkább olyan módon kellene felhasználni, hogy a kábítószer-használat mértékét valóban preventív módon csökkenteni lehessen.

Az Európa Tanács 2004/757/IB kerethatározata kimondja, hogy a „személyes fogyasztásra vonatkozó magatartástípusoknak e kerethatározat alkalmazási köréből való kizárása nem jelent tanácsi iránymutatást arra vonatkozóan, hogy a tagállamoknak hogyan kell ezeket az egyéb eseteket nemzeti jogukban kezelniük”. A Kerethatározat helyes értelmezése szerint tehát az Európa Tanács semmiféle iránymutatást nem kívánt adni e dokumentumban a kábítószer használat kezelése tekintetében, ebből következően e magatartás minősítését a nemzeti jogalkotásra bízta teljes egészében.

A II. fejezetben elemzett nemzetközi dokumentumokat szemlélve megállapítható, hogy azok közül egyértelműen a kábítószer használatra vonatkozó rendelkezést csak a Kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása ellen 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény 3. cikk (2) bekezdése tartalmaz: „Alkotmányos alapelveinek és jogrendje alapvető rendelkezéseinek fenntartásával, minden Fél meghozza a szükséges intézkedéseket ahhoz, hogy belső joga szerint bűncselekménnyé nyilvánítsa, ha e cselekményt szándékosan követték el, a személyi fogyasztásra szánt kábítószeres és pszichotrop anyagok birtoklását, vásárlását...”

A Tervezet a személyes fogyasztásra szánt kábítószeres birtokba vételét, birtokban tartását és a kábítószer használatát is büntetni rendeli minden esetben; különbség abban fedezhető fel, hogy a szankciókat milyen eljárás keretében alkalmazzák a hatóságok.

Azon európai államok jogrendszerében, amelyek szintén részesei a fent idézett Egyezménynek, számos jogi megoldást találunk a kábítószer használók, illetve csekély mennyiségű kábítószer természetű, előállító, birtokba vevő, birtokban tartó elkövetőkkel szemben alkalmazható következmények területén. Az előterjesztésben szándékosan nem a holland példára kívánok hivatkozni, hiszen ott a kábítószer-használat bizonyos fokú legalizációjáról van szó. Belgium, Dánia, Németország, Portugália, Spanyolország jogrendszerében egyaránt megfigyelhető, hogy az említett magatartások elkövetőivel szemben indult eljárások nem, vagy csak elvétve jutnak el bírósági szakig, legtöbb esetben a rendőrség alkalmaz figyelmeztetést, próbára bocsátást vagy maximum helyszíni bírságot, pénzbüntetést. Előfordulnak ezen országok között olyanok is, ahol az említett szankciókat nem kifejezetten büntető-, hanem szabálysértési eljárás keretében alkalmazzák.

Ha figyelembe vesszük a jelenleg hatályos Btk. szabályozását (büntetni rendeltség, ugyanakkor büntethetőséget megszüntető ok), az elterelés anomáliáit, költségeit, hatékonyságát, a kábítószer-használók helyzetének I. fejezetben elemzett alakulását és a fent idézett példákat, akkor egyáltalán nem tűnik elfogadhatatlannak a Tervezet azon

elképzelése, amely a kábítószer-használatot, illetve a csekély mennyiségű kábítószer termesztését, előállítását, birtokba vételét, birtokban tartását a szabálysértési eljárás keretében kívánja szankcionálni.

A Szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény preambuluma a következőket tartalmazza: „E törvény célja, hogy gyors és eredményes fellépést biztosítson azokkal a jogsértő magatartásokkal szemben, melyek a bűncselekményhez képest enyhébb fokban sértik vagy veszélyeztetik a társadalom általánosan elfogadott együttélési normáit...”

A jogalkotó jelenleg sem tekinti olyan veszélyes magatartásnak a kábítószer-használatot és a hozzá kapcsolódó csekély mennyiségű kábítószer birtoklást, amelynek feltétlenül büntetőjogi szankciót kell maga után vonnia, hiszen ez esetben nem fogalmazott volna meg olyan büntethetőséget megszüntető okot, amelynek alkalmazása kizárólag a terhelt magatartásától függ.

A Tervezet szerint a fent említett magatartások elkövetőivel szemben büntetésként a szabálysértési hatóság (rendőrség) pénzbírságot alkalmazhatna. Amennyiben a kábítószer használat és csekély mennyiségű kábítószer birtoklás bűncselekmény maradna, abban az esetben is indokolt lenne e magatartásokat kizárólag az említett szankcióval, vagy esetleg közérdekű munka büntetéssel fenyegetni. E tekintetben tehát a két megoldás között jelentős különbség nem lenne.

A szabálysértési eljárás keretében az idő- és költségigényes szakértői vizsgálatok helyett elegendő lenne gyorsabban végezni; az elhasznált kábítószer tiszta hatóanyag-tartalmának megállapítása pedig nem igényelne egyáltalán szakértői vizsgálatot, tekintettel arra, hogy e mennyiségek nem összegezhethetők. A szabálysértési eljárás így gyorsabban folytatható le, mint a büntetőeljárás, melynek következtében az elkövetett cselekmény és az alkalmazott szankció között jóval rövidebb idő telne el, mint jelenleg. A hatóságok (és így az állam) megspórolhatják a sokszor igen nagy összegekre rúgó bűnügyi költségek jelentős részét, a fennmaradó hányadot is az eljárás alá vont személy fizetné meg. A jelenleg elterelésre fordított pénzt olyan intézmény-rendszer támogatására lehetne fordítani, amely tényleg hatékonyan vesz részt a kábítószer-használat megelőzésében, az ártalom csökkentésében.

Az eljárás alá vont, vagy szabálysértés miatt elmarasztalt személyt a büntetőeljárásban tanúként ki lehet hallgatni, mentességi jog őt nem illeti meg. Ennek következtében a büntetőügyekben eljáró hatóságok a bizonyítási eljárás egyszerűbben le tudják folytatni, kevesebb akadálya lesz a kábítószer terjesztők felelősségre vonásának.

IV. A Büntető Törvénykönyv

1.

A Tervezet – szakítva a korábbi években megszokott gyakorlattal – nem tesz különbséget kábítószerfüggő, és nem függő személyek között; az elkövetők cselekményét e tekintetben – legalábbis a tényállások vonatkozásában – egységesen ítéli meg.

Ha nemzetközi kitekintést végzünk, akkor egyaránt találunk olyan államokat, ahol a büntető anyagi jogban enyhébben ítélik meg a kábítószer-függő személyek cselekményeit, és olyanokat is, ahol nincs ilyen megkülönböztetés; megjegyzendő, erre vonatkozóan kötelező iránymutatást egyetlen nemzetközi dokumentum sem tartalmaz.

A jelenleg hatályos Btk-ba az 1998. évi LXXXVII. törvény iktatta be 1999. március 1-i hatállyal a kábítószer-függő személyekre vonatkozó külön rendelkezéseket. A jogszabály indokolása rámutatott arra, hogy eltérő módon kell kezelni a kábítószer használat áldozatait és az abból anyagi hasznot húzó „kereskedőket”. A törvény magyarázata a kábítószer-függő személyeket egyértelműen áldozatnak tekintette, és e feltevésből kiindulva engedte meg

(kizárólag) ezen elkövetői kör esetében az elterelés igénybevételét.

A fenti módosítás óta eltelt több mint hét év, a joggyakorlat azonban a mai napig nem tudott a jogbiztonság szempontjából megnyugtató rendszert kialakítani annak eldöntésére, hogy ki számít kábítószer-függő személynek. Az 1998. évi LXXXVII. törvény indokolása rögzítette: a függőség megállapítása orvosszakértői feladat; az eljárásjogi szabályok alapján azonban a szakértő véleménye a mérlegelés során nem köti a bíróságot. Az elmúlt évek során e tárgyban számos konkrét ügyben egymásnak ellentmondó szakértői vélemények születtek, a bíróság pedig igen nehéz helyzetben volt, hiszen olyan – jogilag releváns – kérdésben kellett az érdemi határozatában állást foglalnia, amelyben a jogászok szakmai tudással nem rendelkeznek.

A szakértők jelentős részének álláspontja szerint olyan objektív szempontok nem léteznek, amelyek alapján bizonyossággal meg lehetne határozni egy személyről, hogy kábítószer-függőnek tekinthető-e. A vizsgálatot nem csupán az aktuális testi vagy szellemi állapot alapján, hanem a teljes elkövetési időszakra visszavetítve kell elvégezni. A vélemény elkészítésekor számos esetben csak a terhelt szakértő előtt tett nyilatkozata áll rendelkezésre, amely azonban el is térhet a hatóság előtt tett vallomásától (hiszen a szakértői beszélgetésen elmondottakat a bíróság bizonyítékként nem használhatja fel), a szakértőnek pedig nem feladata a mérlegelés (ezt nem is teheti meg).

Külön nehézséget jelent, hogy a függőség kérdésében legtöbb esetben nem egy konkrét időpontra, hanem hosszabb időszakra vonatkoztatva kell megállapításokat tenni. Így az is elképzelhető, hogy a vád tárgyává tett idő-intervallum kezdeti szakaszában a terhelt még nem volt függő, csak később vált azzá. Ez a körülmény is nehezíti, hogy a bíróság olyan döntést hozzon, amely a valóságot minden tekintetben tükrözi.

A jogalkalmazók előtt ismert tény, hogy bizonyos szakértői intézetek a függés kérdésében kivétel nélkül nemleges választ adnak. Ennek következtében védelmi oldalról újabb szakértő bevonására került sor, és a folyamat ritkán zárul megnyugtató eredménnyel.

A szakértők (és jogalkalmazók) munkáját nem könnyítette meg a hosszú várakozás után elkészült módszertani levél sem, az Egészségügyi Minisztérium szakmai testülete ugyanis továbbra sem tudott objektív szempontokat megjelölni a vizsgálatok elvégzéséhez és a vélemények elkészítéséhez.

Nem vitatható az a jogfilozófiai kitétel, hogy az egyes kriminalizált cselekmények között társadalomra veszélyességük szempontjából különbséget kell tenni. Ennek megfelelően nem eshet egy megítélés alá a kizárólag önpusztító tevékenységet folytató kábítószer használó és a más egészségét, identitását veszélyeztető, sértő kábítószer kereskedő; ezt a különbségtételt a Tervezet következetesen tartalmazza. Ugyanakkor – a fent kifejtett gyakorlati nehézségekre is tekintettel – indokolt, hogy a terhelt szerhasználati szokásait (és az ahhoz fűződő pszichés viszonyát) ne egy éles és nehezen eldönthető elhatárolási szempont alapján (külön tényállásban) vegye figyelembe a jogalkalmazó, hanem sokkal árnyaltabban, a szankció alkalmazása során nyerjen értékelést e körülmény.

Vizsgálva az elmúlt időszakban elkövetett kábítószerrel visszaélés bűncselekmények körülményeit, elmondható, hogy nem ritkán a „dealerek” kábítószer-függő személyeket használtak fel a terjesztői tevékenység folytatására. A kereskedők a függőknek érvelhettek azzal, hogy rájuk enyhébb szabályok vonatkoznak, ráadásul tevékenységükkel elő tudják teremteni a saját kábítószer szükségleteiket. Az eltérő szabályozás megszüntetésével az elsőként említett indok megszűnik, így talán kevésbé lehet felhasználni a kábítószer-függőket a kábítószerterjesztéséhez.

A kifejtettek alapján szükségtelenné és értelmetlenné vált külön rendelkezések kodifikálása a kábítószerfüggő személyekre vonatkozóan, a Tervezet szabályozása alapján olyan joggyakorlat alakítható ki e tekintetben is, amely a korábbinál nagyobb jogbiztonságot – mindazonáltal nem elhanyagolható költségmegtakarítást is – jelent.

A jelenleg hatályos Btk. kábítószerrel visszaélés tényállásai a következő elkövetési magatartásokat tartalmazzák: természet, előállít, megszerez, tart, az országba behoz, onnan kivisz, az ország területén átvisz, kínál, átad, forgalomba hoz, azzal kereskedik.

A Tervezet elkészítésekor az elkövetési magatartásokat tekintve is az volt a cél, hogy azok értelmezése egyértelmű legyen, és minél kevesebb átfedés legyen az egyes magatartások között. Jelenleg a bírói gyakorlat nem egységes e tekintetben sem, sok esetben jelentős eltérések figyelhetők meg egy-egy érdemi határozat között.

A Tervezet az alábbi elkövetési magatartásokat tartalmazza: természet, előállít, birtokba vesz, birtokban tart, kínál, átad, kereskedik, használ.

A természet, előállítás magatartások értelmezése a jövőben sem változna, a BK 155. számú állásfoglalásban és a kommentárokból leírtak továbbra is érvényesek maradnak.

A Tervezet a megszerzést, tartást, országba behozatalt, onnan való kivitel, az ország területén átvitelt a jövőben a birtokba vesz, birtokban tart elkövetési magatartásokon keresztül rendeli büntetni. Valamennyi imént felsorolt cselekmény csak úgy valósítható meg, ha az elkövető szükségképpen birtokba veszi, vagy birtokában tartja a kábítószer; a bűncselekmény megállapíthatósága szempontjából lényegtelen, hogy az elkövetés tárgya kinek a tulajdonában van. Azt a körülményt, hogy a terhelt miképpen valósította meg a kábítószer birtokba vételét, vagy birtokban tartását, a súlyosító, enyhítő körülmények között lehet értékelni. Megjegyzendő, hogy a fent felsorolt, és jövőben megszűnő magatartások büntetési tételkerete azonos, a jogalkalmazó tehát jelenleg is csak a büntetés kiszabása során tud differenciálni. Ugyanakkor lényeges szempont, hogy az elkövetési magatartások száma csökken, és ezáltal is egyszerűsödik a tényállás.

A „kereskedő típusú” magatartások közül a Tervezet nem tartalmazza a forgalomba hozatalt, melynek értelmezése a joggyakorlat számára a mai napig nem tisztázott egyértelműen, és amely nehezen különíthető el az átadástól, kereskedelemtől.

A jövőben amennyiben az elkövető alkalomszerűen ad át kábítószer másnak – akár ingyenesen, akár pénzért –, cselekménye átadásnak minősül. A rendszeres, anyagi ellenszolgáltatás fejében történő kábítószer-átadás esetében a kereskedés elkövetési magatartás megállapításának lehet helye, függetlenül attól, hogy a terhelt egy személynek adja el a kábítószer azzal a szándékkal, hogy nevezett azt terítse, avagy maga árusítja különböző személyeknek.

3.

A Tervezet négy tényállásban szabályozza a kábítószerrel kapcsolatos magatartásokat: kábítószerrel kereskedés, minősített kábítószerrel kereskedés, kábítószer birtoklás, minősített kábítószer birtoklás.

A Tervezet készítője a különböző tényállások sorrendjének megállapításakor azt az üzenetet kívánta közvetíteni, hogy a kábítószer kereskedelem jóval veszélyesebb a társadalomra, mint a kábítószer birtoklása, előállítása, így a törvényben az szerepel első helyen.

Az egyes tényállások és azok rendszerének felépítésekor a legfontosabb elv az volt, hogy az elkövető büntetőjogi felelősségre vonása ténylegesen csak olyan cselekmény (cselekmények) miatt történjen meg, amelyet elkövetett. A külön tényállásokban megfogalmazott magatartások egymással halmazati viszonyban állnak, a kábítószer mennyisége csak egy tényálláson belül összegezhető.

A négy külön tényállásra feltétlenül szükség van, hiszen kettős minősítő rendszer van: egyrészt a kábítószer mennyisége alapján, másrészt az egyéb körülmények vonatkozásában; ezeknek külön-külön és együtt is működniük kell. Ha például ez elkövető a

kábítószer kereskedést részben nagykorú, részben kiskorú személy részére követte el, úgy a két mennyiség nem összegezhető. Ellenkező esetben úgy kellene tekinteni, mintha a teljes mennyiséget kiskorú személynek juttatta volna, holott ilyen cselekményt nem követett el. Ezen segít a halmazat megállapítása, amely hitelesen tükrözi a terhelt által elkövetett cselekményeket, és a bírónak is tág teret enged a megfelelő szankció alkalmazására.

A nemzetközi dokumentumok előírásainak megfelelően valamennyi tényállás esetében bűncselekmény az alap- és jelentős mennyiségű kábítószerre elkövetett előkészületi cselekmény is, úgyszintén, ha az elkövető a büntetni rendelt cselekmények elkövetéséhez anyagi eszközöket szolgáltat.

A Büntető Törvénykönyvbeli tényállások nem tartalmazzák azokat az eseteket, amikor az elkövető kábítószerrel használ, vagy csekély mennyiségű kábítószerrel saját használat céljából természet, előállít, birtokba vesz vagy birtokban tart. E cselekmények szabálysértésnek minősülnek.

4.

A Tervezet a jelenleg hatályos Btk. minősítő körülményeinek csak egy részét vette át, ezáltal is egyszerűsítve az adott tényállásokat.

A kereskedői magatartás nyilvánvalóan magában foglalja azt, hogy az elkövető cselekményét haszonszerzés céljából követi el, így külön megjeleníteni az üzletszerűséget minősítő körülményként fölösleges. A kereskedés intenzitását értékelni lehet az értékesített kábítószer mennyiségén keresztül, avagy a büntetés kiszabása során.

Tekintettel arra, hogy a Tervezet nem tesz különbséget kábítószer-függő és nem függő személyek között, így értelmezhetetlen lenne az az eset, amikor az elkövető a cselekményét kábítószer-függő személy felhasználásával követi el.

Az elmúlt évek (évtized) tapasztalata azt bizonyítja, hogy semmi nem indokolja külön minősítő körülményként értékelni, ha az elkövető hivatalos vagy közfeladatot ellátó személy, és cselekményét e minőségének felhasználásával követi el. A minősített helyszínek között megtalálhatóak többek között olyanok is, amelyekben a hivatalos és közfeladatot ellátó személyek legtöbb esetben megfordulnak. Álláspontom szerint az említett minősítő körülmény megtartása kettős védelmet jelentene, amely szükségtelen, és ugyanakkor bonyolítaná a tényállást.

A vonatkozó nemzetközi dokumentumoknak megfelelően fokozottan védi a Tervezet a kiskorúakat, így továbbra is minősítő körülmény amennyiben a kábítószeres cselekmény elkövetése kiskorú felhasználásával történik, avagy annak következtében kiskorú személy jut kábítószerhez.

A Tervezet az egyes tényállásoknál nem sorolja fel külön a minősített helyszíneket, azokat értelmező rendelkezésben összegzi. A jelenleg hatályos Btk. minősített helyszínei kiegészülnek a javítóintézettel, hiszen – a büntetés-végrehajtási intézetekhez hasonlóan – ezen intézményeket is megilleti a fokozott védelem.

A bűnszövetség a társas elkövetés olyan formája, amelyet mindenképpen célszerű továbbra is minősítő körülményként megfogalmazni.

5.

A Tervezet, a jelenleg hatályos Btk. rendelkezéseire hasonlóan a legsúlyosabb büntetéssel azokat a cselekményeket fenyegeti, amikor az elkövető jelentős mennyiségű kábítószerrel kínál, átad vagy azzal kereskedik, valamely minősítő körülményt is megvalósítva. A Tervezet e cselekmények elkövetőit öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni,

mellőzve a határozatlan ideig tartó szabadságvesztés kiszabásának lehetőségét. Ez utóbbi szankciót – azóta, hogy e cselekmények vonatkozásában ki lehet szabni – a bíróság egyetlen esetben sem alkalmazta. Mindazonáltal megvizsgálva azon törvényi tényállásokat, amelyek esetében lehetőség van életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabására (például minősített emberölés), megállapítható, hogy azok társadalomra veszélyessége jóval nagyobb, mint a kábítószerrel visszaélés bármely esete. Úgy tűnik tehát, hogy aránytalanul súlyos joghátrányt jelentene, ha e cselekményeket a legsúlyosabb szankcióval fenyegetné a jogalkotó.

A Tervezet – a fent említett legsúlyosabb esethez igazodva – arányosan határozza meg az egyes cselekmények vonatkozásában alkalmazható szankciókat.

6.

A Tervezet az értelmező rendelkezések között – a jelenleg hatályos szabályozással egyezően – határozza meg a kábítószer fogalmát, úgy szintén azt is, hogy mi minősül a kábítószer előállításához használt vegyi anyagnak.

Újítás a Tervezetben, hogy szintén az értelmező rendelkezések között található az egyes kábítószeres tiszta hatóanyag-tartalmának, és csekély illetve jelentős mennyiségének meghatározása. Jelenleg az említett definíciókat a Btké. 23.§-a tartalmazza, azonban célszerűbb ezeket a Btk. rendelkezései közé beemelni.

A jogalkalmazók és az illetékes egészségügyi szakemberek egyaránt állítják: a csekély mennyiség felső- és a jelentős mennyiség alsó határa között a különbség igen kicsiny, így szinte lehetetlen kábítószerrel visszaélést alpmennyiségre elkövetni. A Tervezet ezen a helyzeten kíván változtatni, amikor a jelentős mennyiség alsó hatását felemeli, és azt a csekély mennyiség felső határának ötvenszeresében határozza meg.

7.

A Tervezet a jelenleg hatályos Btk. 282.§ (3) bekezdés a./ pontjában megfogalmazott tényállást (kábitószer előállításához szükséges anyaggal, berendezéssel, felszereléssel visszaélés) az ún. prekursorokra vonatkozó külön tényállásba helyezi át, a kettő ugyanis részben fedi egymást.

A 2005. júniusában készült Btk. tervezet (IM/BÜNT/2005/328. szám) a prekursorokra vonatkozó szabályozást a nemzetközi dokumentumok és az Alkotmánybíróság elvárásainak megfelelően rendezte, így a mostani Tervezet is azt a normaszöveget veszi át azzal, hogy az elkövetési magatartásokat a Tervezet kábítószerrel visszaélés tényállásaihoz igazította.

IV. A szabálysértési törvény

Az előterjesztés III/2. pontjában kifejtetteknek megfelelően a Tervezet szabálysértésként határozza meg azokat a cselekményeket, amikor az elkövető kábítószerrel használ, saját használat céljából csekély mennyiségű kábítószerrel természet, előállít, birtokba vesz vagy birtokban tart.

A fenti kábítószerrel visszaélés szabálysértés elkövetőivel szemben a Tervezet szerint a rendőrség rendelkezik hatáskörrel eljárni. Célszerű, hogy a szankciók alkalmazása tekintetében egységes gyakorlat alakuljon ki, ez pedig csak úgy érhető el, ha az eljárásokat ugyanazon hatóság folytatja le.

Az új szabálysértés bevezetésével indokoltnak tűnik a Szabálysértési törvény egyéb rendelkezéseinek módosítása. A kábítószerrel visszaélés szabálysértés elkövetőivel szemben a Tervezet szerint százötvenezer forintig terjedő pénzbírság szabható ki.

Ugyanakkor a fiatalkorú elkövetők esetében a hatályos Szabálysértési törvény értelmében csak akkor van helye pénzbírság kiszabásának, ha az elkövetőnek önálló keresete (jövedelme) vagy megfelelő vagyona van. Így tulajdonképpen azon fiatalkorúakkal szemben, akik az említett kritériumoknak nem felelnek meg, kizárólag figyelmeztetés alkalmazható intézkedésként, amely csekély mértékben bír nevelő hatással.

A Tervezet a Szabálysértési törvény szankciórendszerébe bevezeti a pártfogó felügyelet intézkedést, amely kizárólag fiatalkorú elkövetőkkel szemben alkalmazható. A pártfogó felügyelet kiszabására az egyes szabálysértésekre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szabálysértési hatóság jogosult, az intézkedés időtartama egy hónaptól egy évig terjedhet. A pártfogó felügyelet lényeges eleme a magatartási szabályok meghatározása, amely alkalmas lehet arra, hogy elősegítse a fiatalkorú elkövetők társadalomba való beilleszkedését, erkölcsi, testi, szellemi fejlődését, épülését.

A Tervezet számol azzal, hogy – a korábbi jogszabályi elképzeléseknek megfelelően – a pártfogó felügyelet alatt állók kötelezhetőek lesznek csoportos foglalkozásokon és közösségi programokon való részvételre, melynek – a nemzetközi gyakorlat tanúságai szerint – komoly pozitív eredményei lehetnek.

A Tervezet szerint nem vonna maga után külön szankciót, ha a pártfogó felügyelet alá helyezett fiatalkorú a magatartási szabályokat megszegi. Ha a szolgáltatás jól működik, azon a fiatalok szívesen fognak részt venni, így nem lesz szükség a feltétlen kényszerre. Miután a 18. életévüket betöltötték, velük szemben is ki lehet szabni pénzbírságot, így cselekményüknek ténylegesen negatív következménye lesz.

Meggyőződésünk szerint a kábítószerrel visszaélést megvalósító felnőtt- és fiatalkorú elkövetőkkel szemben a legmegfelelőbb és leghatékonyabb szankció a közérdekű munka lenne.

A kényszer- vagy kötelező munkáról szóló, a Nemzetközi Munkaügyi konferencia 1930. évi 14. ülészakán elfogadott 29. számú Egyezmény (amelyet a 2000. évi XLVIII. törvény hirdetett ki Magyarországon) 2. cikk (2) bekezdés c./ pontja akként rendelkezik, hogy nem minősül kényszer- vagy kötelező munkának, amit bírói ítélet alapján követelnek valakitől, feltéve, hogy a munkát vagy szolgáltatást a hatóságok felügyelete és ellenőrzése alatt kell végezni, és hogy a munkára kötelezett személyt nem bocsátják magánszemélyek, vállalatok vagy egyesületek rendelkezésére. E rendelkezésből egyértelműen kitűnik, hogy a közérdekű munka büntető- vagy szabálysértési szankcióként való alkalmazása nem ütközik nemzetközi dokumentumba. Az idézett Egyezményen túl a kényszermunka felszámolásáról szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1957. évi 40. ülészakán elfogadott 105. számú Egyezmény tartalmaz rendelkezéseket e tárgykörben, e dokumentum azonban a politikai kényszermunkára és a rabszolgamunkára vonatkozik.

A kifejtettekből következően nem látjuk akadályát annak, hogy a közérdekű munka szerepeljen a szankció-rendszerben, és azt a terhelt beleegyezése nélkül alkalmazni lehessen.

Az elsőként hivatkozott Egyezmény szövegéből azonban az is kitűnik, hogy közérdekű munkát csak bírói ítélettel lehet kiszabni, szabálysértési hatóság azt nem alkalmazhatja. Annak ugyanakkor nincs akadálya, hogy felnőttkorú elkövetők esetében a meg nem fizetett pénzbírságot a hatóságok közérdekű munkára változtassák át.

A kábítószerrel visszaélés szabálysértés bevezetésével egyértelművé válik, hogy a kábítószer használat nem a birtokba vételen és birtokba tartáson, hanem közvetlenül vonhat maga után szankciókat. Az elfogyasztott (elhasznált) kábítószer mennyisége nem összegezhető; e rendelkezés tulajdonképpen a ma bevett joggyakorlatot emeli törvényi szintre.

V. Büntető Törvénykönyv normaszöveg

- Kábítószerrel kereskedés

1.§ (1) Aki kábítószerrel kínál, átad, azzal kereskedik büntetett követ el és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt jelentős mennyiségű kábítószerrel követik el.

(3) A büntetés vétség miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt csekély mennyiségű kábítószerrel követik el.

(4) Aki
 a./ az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel;
 b./ a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel;
 büntetendő.

(5) Az (1)-(4) bekezdés szerint büntetendő, aki az ott meghatározott bűncselekmény elkövetéséhez anyagi eszközöket szolgáltat.

- Minősített kábítószerrel kereskedés

2.§ (1) Aki
 a./ kiskorú személy felhasználásával vagy kiskorú személynek juttatva;
 b./ minősített helyszínen;
 c./ bűnszövetségben
 kábítószerrel kínál, átad, azzal kereskedik büntetett követ el és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt jelentős mennyiségű kábítószerrel követik el.

(3) A büntetés öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt csekély mennyiségű kábítószerrel követik el.

(4) Aki
 a./ az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel;
 b./ a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, büntett miatt öt évig terjedő szabadságvesztéssel;

(5) Az a nagykorú személy, aki kiskorú személynek kábítószerrel nem minősülő kábító hatású anyag, illetőleg szer káros élvezetéhez segítséget nyújt, vagy ilyen személyt erre rábírni törekszik, vétség miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) Az (1)-(5) bekezdés szerint büntetendő, aki az ott meghatározott bűncselekmény elkövetéséhez anyagi eszközöket szolgáltat.

- Kábítószer birtoklás

3.§ (1) Aki kábítószerrel termeszt, előállít, birtokba vesz, birtokban tart vétséget követ el és három évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) A büntetés bűntett miatt öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt jelentős mennyiségű kábítószerrel követik el.

(3) Aki
a./ az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel;
b./ a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Az (1)-(3) bekezdés szerint büntetendő, aki az ott meghatározott bűncselekmény elkövetéséhez anyagi eszközöket szolgáltat.

- Minősített kábítószer birtoklás

4.§ (1) Aki
a./ kiskorú személy felhasználásával;
b./ minősített helyszínen;
kábítószerrel termeszt, előállít, birtokba vesz, birtokban tart, bűntettet követ el és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt jelentős mennyiségű kábítószerrel követik el.

(3) A büntetés vétség miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetés büntetendő, aki az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt csekély mennyiségű kábítószerrel követi el.

(4) Aki
a./ az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt kettő évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel;
b./ a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel; büntetendő.

(5) Az (1)-(4) bekezdés szerint büntetendő, aki az ott meghatározott bűncselekmény elkövetéséhez anyagi eszközöket szolgáltat.

- Visszaélés kábítószer előállításához használt anyaggal, berendezéssel, felszereléssel

5.§ (1) Aki kábítószerrel tiltott előállításához használt vegyi anyagként meghatározott anyagot előállít, felhasznál, birtokba vesz, birtokban tart, azzal kereskedik, úgyszintén, aki jogszabályi előírás megszegésével ilyen anyagot átad, bűntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki kábítószer előállításához szükséges berendezést, vagy felszerelést készít, átad vagy azzal kereskedik, birtokba vesz vagy birtokban tart, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétséget követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

- Értelmező rendelkezések

6.§ (1) A 1-4.§ alkalmazásában kábítószeren a) az 1988. évi 17. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az Egységes Kábítószer Egyezmény módosításáról és kiegészítéséről szóló, Genfben, 1972. március 25-én kelt Jegyzőkönyvvel módosított és kiegészített, az 1965. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a New Yorkban, 1961. március 30-án kelt Egységes Kábítószer Egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékében meghatározott anyagokat, b) az 1979. évi 25. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a pszichotróp anyagokról szóló, Bécsben, az 1971. évi február hó 21. napján aláírt egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékében meghatározott veszélyes pszichotróp anyagokat, valamint c) az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerekről szóló törvény mellékletében meghatározott pszichotróp anyagokat kell érteni.

(2) Az 5.§ alkalmazásában kábítószer tiltott előállításához használt vegyi anyagon az 1998. évi L. törvénnyel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény 12. Cikkének végrehajtására kiadott, a kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott előállításához, gyártásához is használt vegyi anyagokkal végezhető egyes tevékenységek szabályozásáról szóló jogszabály 1. számú mellékletének 1. kategóriájában meghatározott anyagot kell érteni.

(3) Az 1-4.§ alkalmazásában minősített helyszín: oktatási, köznevelési, gyermekjóléti és gyermekvédelmi, közművelődési feladatok ellátására rendelt épületek területe, Magyar Honvédség, rendvédelmi szervek, büntetés-végrehajtási szervezet, javítóintézet létesítménye.

- A kábítószer csekély és jelentős mennyiségének fogalma

7.§ (1) A 1-4.§-ban szereplő „előállít, birtokba vesz, birtokban tart” és „kínál, átad, vagy azzal kereskedik” elkövetési magatartások szempontjából a kábítószer csekély mennyiségű, ha a) annak bázis formában megadott tiszta hatóanyag-tartalma

LSD	esetén	0,001	gramm,
heroin	esetén	0,6	gramm,
amfetamin	metamfetamin esetén	0,5	gramm,
MDA, MDMA, N-etil-MDA (MDE), MBDB, 1-PEA és N-metil-1-PEA	esetén	1	gramm,
metadon	esetén	1	gramm,
morfin	esetén	0,9	gramm,
kokain	esetén	2	gramm,
ketamin	esetén	1	gramm,
kodein	esetén	1	gramm,
dihidrokodein	esetén	0,8	gramm,
petidin	esetén	1	gramm
mennyiséget	nem	haladja	meg,

b) tetrahidro-kannabinol (THC) esetén a tiszta hatóanyag-tartalom az 1 gramm mennyiséget nem haladja meg.

(2) A 1-4.§-ban szereplő „termeszt, birtokba vesz, birtokban tart” és „kínál, átad, vagy azzal kereskedik” elkövetési magatartások szempontjából a kábítószer csekély mennyiségű, ha kannabisz növény esetén a növényegyedek száma legfeljebb öt.

(3) A 1-4.§ alkalmazása szempontjából az (1)-(2) bekezdés szerinti kábítószer jelentős mennyiségű, ha az adott kábítószerre meghatározott csekély mennyiség felső határának ötvenszeres mértékét meghaladja.

(4) Az (1)-(2) bekezdésben nem szereplő kábítószer esetén a kábítószer akkor csekély mennyiségű, ha tiszta hatóanyag-tartalmának élettani hatása legfeljebb 0,9 gramm morfinbázis élettani hatásával megegyező.

(5) Az (1)-(2) bekezdésben nem szereplő kábítószer esetén a kábítószer akkor jelentős mennyiségű, ha tiszta hatóanyag-tartalmának élettani hatása 45 grammot meghaladó morfinbázis élettani hatásával megegyező.

VI.	Szabálysértési	Törvény	módosítása
Büntetések		és	intézkedések

13.§ (2) f./ pártfogó felügyelet

- Elkobzás

20.§ (4) Az elkobzás önállóan és akkor is alkalmazható, ha az eljárás alá vont személy nem vonható felelősségre, a fiatalkorú eljárás alá vont személlyel szemben pártfogó felügyelet intézkedést alkalmaztak, illetve a hatóság mellőzte a felelősségre vonást.

- Fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések

29/A.§ (1) A szabálysértési hatóság büntetés kiszabása helyett – bármely szabálysértés elkövetése esetén – elrendelheti a fiatalkorú eljárás alá vont személy pártfogó felügyeletét.

(2) A pártfogó felügyelet tartama egy hónaptól egy évig terjedhet; a tartalom hónapokban kell meghatározni.

(3) A pártfogó felügyelet alatt álló fiatalkorú köteles a jogszabályban és a szabálysértési határozatban előírt magatartási szabályokat megtartani, a pártfogó felügyelővel rendszeres kapcsolatot tartani, és részére az ellenőrzéshez szükséges felvilágosítást megadni.

(4) A szabálysértési hatóság a határozatában a pártfogó felügyelet céljának elősegítése, és a fiatalkorú eljárás alá vont személy nevelése, védelme érdekében külön magatartási szabályként kötelezettségeket és tilalmakat írhat elő. A szabálysértési hatóság elrendelheti, hogy a pártfogolt

a./ meghatározott jellegű nyilvános helyeket ne látogasson;
b./ meghatározott helyen és időközönként, meghatározott szervnél vagy személynél jelentkezzen;

c./ meghatározott tanulmányokat folytasson;

d./ vegyen részt a pártfogó felügyelő által szervezett csoportos foglalkozáson vagy a Pártfogó Felügyelői Szolgálat közösségi foglalkoztatójának programja szerinti más

foglalkozáson.

(5) A szabálysértési hatóság a (4) bekezdésben felsorolt magatartási szabályokon kívül más magatartási szabályokat is előírhat, különös tekintettel a szabálysértés jellegére és az elkövető társadalmi beilleszkedésének esélyeire.

(6) A pártfogó felügyelet elrendelése előtt a szabálysértési hatóság köteles a fiatalkorú eljárás alá vont személyről környezettanulmányt beszerezni.

- Kábítószerrel visszaélés

148/A.§ (1) Aki kábítószerrel használ, csekély mennyiségű kábítószerrel saját használatra természet, előállít, birtokba vesz vagy birtokban tart, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(2) A már felhasznált kábítószer mennyisége nem összegezhető.

(3) Kábítószer használatnak minősül az is, ha a kábítószer jelenléte a testnedvekben kimutatható.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértési eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.

(5) A kábítószer fogalmát a Btk.§-a határozza meg.

(6) A kábítószer csekély mennyiségének fogalmát a Btk.§-a határozza meg.